

Simon Gronowski — Cécile Bertrand — Réjane Peigny — Marie-France Botte

Simon,

het jongetje dat wist
te ontsnappen

HET KIND VAN HET 20ste KONVOOI

Uitgeverij Van Halewyck

Zie je, Simon, de
zon schijnt. Alleen,
het is niet voor ons
dat ze schijnt.

Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen

Het kind van het 20ste konvooi

Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen

Het kind van het 20ste konvooi

Simon Gronowski

Tekstbewerking: Réjane Peigny

Illustraties: Cécile Bertrand

Coördinatie: Marie-France Botte

Nederlandse vertaling: Treduct'Art / Rudy Laroche

© Tournesol conseils SA – Uitgeverij Luc Pire

37/39 Arduinkaai – 1000 Brussel

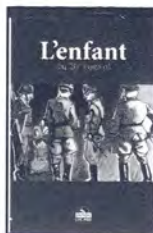
editions@lucpire.be / www.lucpire.be

Kaft en opmaak: Olivier Evrard

Drukkerij: Lesaffre

ISBN: 90-5617-675-7

Wettelijk depot: D/2005/7104/46

Dit stripalbum is een aangepaste versie voor kinderen van Simon Gronowski's boek *Het Kind van het 20ste Konvooi* (herwerkte en gecorrigeerde versie, 2005).

Voorwoord

Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen, is het verhaal van een jongen van elf die de gruwel van de nazi's heeft overleefd.

Op 19 april 1943, wanneer hij met het 20ste konvooi op transport zit met bestemming vernietigingskamp, springt hij van de trein en weet hij als bij wonder te ontsnappen.

Nu, zo'n zestig jaar later, laten wij u in dit album kennismaken met de kleine Simon en vragen wij u zijn getuigenis aan uw kinderen, kleinkinderen en leerlingen uit te leggen. Vandaag is het immers, meer dan ooit, onze plicht om de herinneringen aan onze geschiedenis levend te houden en ze aan de volgende generaties door te geven.

Kinderen moeten geïnformeerd worden om op te kunnen boksen tegen racisme, jodenhaat of gewoonweg het feit van uitgesloten te worden. Gevoelens die kinderen helaas maar al te vaak tegenkomen op hun weg, op de speelplaats of op de bus, trein of metro.

Ik hoop van ganser harte dat de kleine Simon het vriendje van alle kinderen wordt. Op die manier kunnen wij er met z'n allen voor zorgen dat ons land uitgroeit tot een toonbeeld van democratie.

CHRISTIAN DUPONT,
Minister van Gelijke Kansenbeleid

Ik heet Simon. Ik ben geboren in 1931.

Als klein jongetje ga ik heel graag naar de bioscoop of naar het Terkamerenbos om er te spelen met mijn hond Bobby.

Ik doe ook graag mijn grote zus na.

Ita, zo heet zij, is 7 jaar ouder dan ik, kan heel goed piano spelen en is altijd maar boeken aan het lezen.

Op school ben ik best wel een vechtersbaasje en ook thuis haal ik af en toe kattenkwaad uit!

Op m'n negende trek ik naar de welpen.

Dat zijn eigenlijk de scouts voor de kleintjes.

Ik vind het daar heel tof

en leer er vele nieuwe vriendjes kennen.

Zoals elke scout heb ik een totemnaam; de mijne is "Bambi".

Dit is mama,

Hoi, ik ben
Simon!

met haar
zondagse hoed

Zoals elke
mama heeft
zij altijd een
zakdoekje bij
de hand,
om mijn neus
te snuiten of
mijn mond af
te vegen.

en haar chique schoenen, voor
als zij naar de stad gaat.

Dit is mijn
papa,

in zijn 3-delig
kostuum... pure
klasse, niet!?

Zijn krant (ook al
was het niet altijd Het
Laatste Nieuws)

en dit is Ita,

mijn hele grote
zus, niet alleen
mooi, maar nog
een knappe kop
daarbij ook!

Enne... zij heeft
een lief! Hij heet
Jacques... wat
een gelukzak!

In 1940 horen wij de grommende motoren van Duitse vliegtuigen boven Brussel. Mijn papa legt me uit dat Hitler eerst al Oostenrijk en Polen heeft veroverd met zijn leger en nu ook België wil bezetten. De Duitse soldaten worden stilaan een vertrouwd beeld op straat. Ze zijn klant in de winkel van mijn ouders. Ik vind ze eigenlijk best wel vriendelijk.

Het is op deze plek dat wij gelukkig waren!

Het is de tijd van de bezetting en, in 't begin, gaat het leven eigenlijk nog z'n gewone gangetje. Want weet je, de gruwel van de oorlog, die komt beetje bij beetje. Je hebt het niet meteen door. Eerst willen de nazi's lijsten opmaken met de namen van alle joden. Het volstaat dat je drie grootouders hebt die jood zijn om je naam verplicht op zo'n lijst te laten zetten. De nazi's vertellen ons dat ze dit doen om ons te helpen. En dus heeft papa ons ingeschreven.

We hadden ze wat meer moeten wantrouwen...

"Bij Sally"!

de S van Simon (ikke, dus!)

de A van Ania (mijn mama)

de L van Léon (mijn papa, met een dubbele L, omdat hij de sterkste is!)

en de Y van Ita (mijn zus; we hebben bewust geen I genomen, anders stond er "Sali" wat "vuil gemaakt" betekent in het Frans, en daar hebben de Duitsers wel voor gezorgd...)

Wanneer we beseffen dat we gevaar lopen, is het al te laat: ze hebben ons reeds verplicht om een gele ster op onze kleren te naaien. Ze hebben beslist om aparte scholen te openen voor de joodse kinderen. Persoonlijk maak ik daar geen punt van en ben ik ook niet echt bang. Wat telt als je jong bent, zijn je vrienden en plezier maken. Je maakt jezelf wijs dat het allemaal misschien normaal is, dat het nu eenmaal bij een oorlog hoort! Je went er zelfs wat aan, of je wil gewoon niet geloven wat ze je vertellen. Wat later nemen de nazi's onze radio in beslag. We kunnen én mogen niet langer naar de nieuwsberichten luisteren.

Ze sluiten ook de winkel...

AU'SALLY

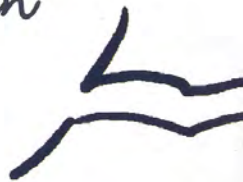

Ze beginnen wijken af te sluiten en razzia's uit te voeren,
waarbij ze massaal mensen arresteren, enkel en alleen omdat ze jood zijn...

Vrienden van bij de scouts verstoppen ons.
We moeten ons huis, onze tuin en onze wijk
achterlaten en leven voortaan met z'n vieren
opgesloten op een appartementje
met amper drie kamers in Woluwe.
Hartje winter wordt mijn vader ziek
en moet hij naar het ziekenhuis.

*Je bent lief,
maar ik wil mezelf
niet altijd moeten
wegstoppen!*

17 maart 1943. Het is negen uur 's morgens.
We zitten aan tafel: mama, Ita en ik.
Er wordt gebeld. De deur van het appartement gaat open.
Plotseling stormen twee Duitsers in burger de kamer binnen.
Mijn moeder toont haar papieren. Ze vragen waar mijn vader is.
Zij zegt hen dat hij dood is. We moeten onze valiezen maken.
Ze binden Bobby vast aan de trapleuning.
En toen zijn we met ze meegegaan...

Faprière!

De politie stopt ons dan in een kelder.

Op de muren staan allemaal namen en datums
die daar op zijn gekrast door andere mensen
die hier vóór ons gevangen hebben gezeten.

We moeten daar de hele nacht blijven.

Tot de volgende dag krijgen we niets te eten of te drinken.

Het is dan al tegen de avond aan.

Wanneer we van hen deze kelder moeten verlaten, zijn we met zo'n 50,
allemaal opgepakt tijdens hun razzia's, in amper twee dagen tijd.

!X.V1

Ze doen ons op een kleine vrachtwagen klimmen, waar we ons meteen onder een zeil moeten stoppen, zodat de mensen op straat ons niet zouden zien. Toen zijn ze met ons naar de Dossin kazerne in Mechelen gereden.

Daar aangekomen, stellen ze ons op de onmetelijke binnenplaats in rijen op. Iedereen heeft in zijn valies zijn meest waardevolle zaken meegenomen: juwelen, rantsoenbonnetjes, sleutels, familiefoto's, brieven... We moeten één na één aan een tafel langsgaan en alles afgeven wat we nog hebben kunnen meenemen. Ze kijken ook alle hoeden grondig na en halen er zelfs de voering uit. Ze snauwen ons toe, en je kan ook het gehuil horen van diegenen die toch proberen om zich te verzetten.

1230, 1231,
1232, 1233,
1234...

35

Mij vragen ze enkel mijn naam. Dan geven ze mij een karton met daarop het nummer voor mijn transport, nummer 1234.

Ik moet het karton om mijn hals hangen.

Mijn moeder krijgt nummer 1233.

Ze brengen ons naar zaal 18, op de 2de verdieping.

Ita krijgt nummer B274 omdat zij op haar 16de voor de Belgische nationaliteit heeft mogen kiezen.

Zij wordt naar een andere zaal weggevoerd.

Iedereen weet dat deze kazerne een verzamelpunt is, maar niemand weet wat er zich binnen de muren afspeelt.

Twee tot drie keer per week komen hier camions toe.

In twee jaar tijd verblijven hier 25.000 mensen, wachtend tot ze gedeporteerd zouden worden.

Joden, maar ook zigeuners.

Het is een wachtzaal van de dood.

Alleen, we weigeren dat te geloven: we kunnen ons moeilijk inbeelden dat je zoveel leed kunt berokkenen, aan zoveel mensen tegelijkertijd!

In onze zaal staan honderd stapelbedden.
Geen wc, enkel een paar gaten.
Een pan met warm water moet zowel soep
als koffie voorstellen. Ze geven ons een beetje brood.
Wie geluk heeft, krijgt een pakketje
van zijn vrienden toegestopt.
We moeten altijd op het appel verschijnen,
zowel 's nachts als overdag, onder het waakzaam oog
van de SS'ers, zweepje in de hand en een pistool
aan de riem. Ikzelf ben al blij dat ik niet van mijn moeder
en mijn zus gescheiden word. Met een paar vrienden
oefenen we hoe we later zouden kunnen ontsnappen.
We blijven daar een maand. Plots doet het gerucht de ronde
dat er binnenkort weer een vertrek voorzien is.
En op een zondag is het dan zover.
Er wordt ons gezegd dat we naar een werkkamp vertrekken,
ergens in Oost-Europa.

1234

Ik moet heel lang in de file aanschuiven, samen met mijn
Vanachter haar venster houdt mijn zus ons in 't oog.
Op dat moment worden de Belgen immers nog niet gede

Wanneer onze nummers worden afgeroepen, moeten we
in een treinwagon stappen. De vloer is bedekt met stro.
De deur wordt dichtgeschoven.
We zitten met z'n 50 gevangen in het donker.
En dan valt de grendel in het slot.

We moeten nog uren wachten alvorens de trein zich in b
Het is 19 april... Mijn vader is vandaag jarig. Hij wordt ne

Ik ben in slaap gevallen.

Tijdens mijn slaap zijn een paar gevangenen erin geslaagd om de deur van onze wagon open te breken.

En wanneer mijn moeder me wakker maakt, staat de deur wagenwijd open!

Mijn moeder zegt me dat ik moet springen.

Ze laat me los.

Ik spring...

Ik wacht op mijn moeder, en hoor dat de trein volledig tot stilstand komt. Dan wordt er in het Duits geroepen en getierd en vallen er geweerschoten.

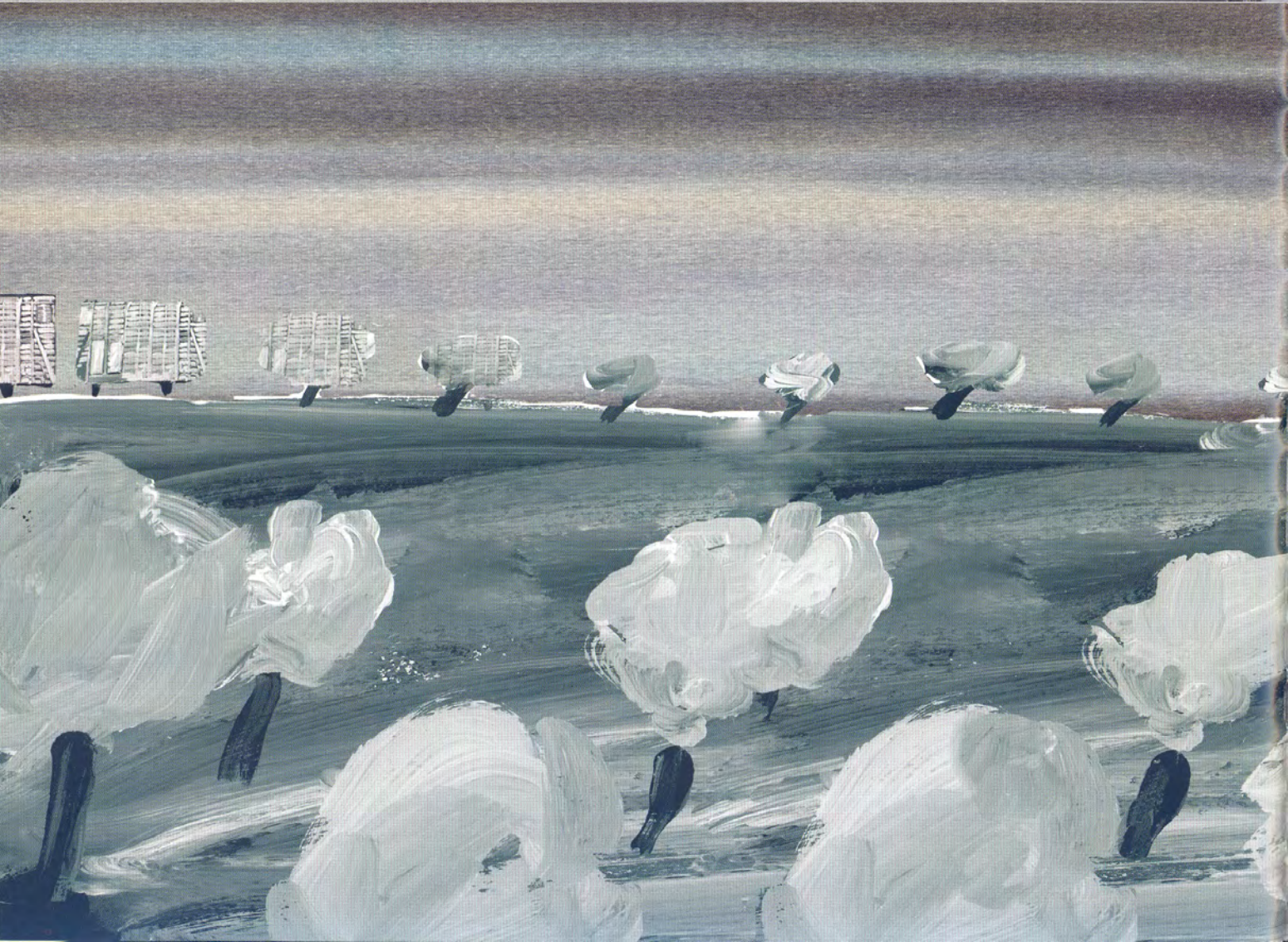

Als ik had geweten dat mama niet van de trein zou zijn gesprongen,
dan was ik zeker bij haar gebleven...

Ik heb de hele nacht door gelopen

Mevrouw, ik was hier in de buurt met kinderen aan 't spelen en toen ben ik verloren gelopen. Ik moet naar Brussel, naar mijn vader.

De volgende ochtend – helemaal onder het vuil – kom ik aan in een dorp. Ik ga ergens aanbellen. De dame die de deur voor me opent, gaat met mij naar de veldwachter die mij op zijn beurt naar Jean Aerts, een rijkswachter, brengt.

Hij heeft vernomen wat er met de jodentrein is gebeurd en raadt meteen hoe de vork aan de steel zit. Ik ben heel, heel bang. Wat gaat hij met mij doen?

Ik weet alles.

Jij bent dat joodse jongetje
dat van die trein is gesprongen.

Je hoeft niet bang te zijn.

Ik zal je niet gaan
verklikken.

Jean Aerts en zijn vrouw stellen voor
om me veilig bij hen weg te stoppen.
Maar ik wil koste wat het kost terug bij mijn vader zijn.

Wat later brengt hij me op zijn fiets naar het station.

Sinds lange tijd zie ik opnieuw hoe de dingen eruit zien:
de hemel, de velden, de bomen, de vrijheid...

Er zijn nog andere mensen van dezelfde wagon gesprongen,
maar die hebben minder geluk gehad...

Ik heb mijn leven te danken aan diegenen die de deur van de wagon
hebben open gekregen, aan deze dame die haar deur niet voor mijn neus
heeft dichtgegooid, aan deze rijkswachter...

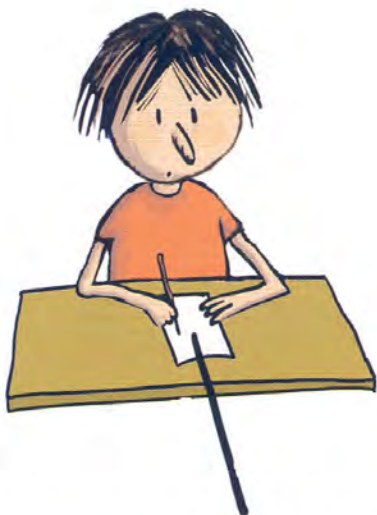
Iedereen heeft de moed gevonden om iets voor mij te doen
en het zijn precies al deze kleine dingen bij elkaar
die mij uiteindelijk gered hebben!

Nadien heb ik nog bij twee gezinnen ondergedoken geleefd.
Ik heb er gelezen, in het huishouden geholpen, gestudeerd...
altijd in m'n eentje.
Dat heeft zo bijna anderhalf jaar geduurd.

Ik heb mijn vader slechts drie keer teruggezien.
We schrijven elkaar vaak. Hij spreekt mij moed in
en heeft het over de hoop om ooit weer met z'n vieren terug
samen te zijn. Maar de oorlog is nog lang niet gedaan.

Ita is nog 6 maanden in de Dossin kazerne gebleven
alvorens ook zij op transport is gezet.
In één van haar laatste brieven vraagt ze ons
om winterkleden om in Nederland te gaan werken!
Zij heeft nog hoop. Helaas, schrijft ze ons nog,
moet ik daar helemaal alleen naar toe...

*Mijn lieve, kleine papa.
Op het moment dat ik je dit briefje
schrijf, doet de post het en ik hoor
dat alles prima verloopt. Tien Duitse
divisies zijn op de vlucht gejaagd in
de buurt van...*

En dan is er de bevrijding. Eindelijk!

Iedereen denkt maar aan feesten, aan vieren!

Ik heb uiteindelijk mijn vader teruggevonden.

Met z'n tweeën wachten we op de dag

dat mijn moeder en mijn zus zouden thuis komen.

Al heel vlug wordt er op de radio gesproken van concentratiekampen.

We vernemen het gruwelijke bestaan van de gaskamers.

Op 9 juli sterft mijn vader, eenzaam

en alleen in zijn huis in Etterbeek.

Hij had nooit nog wat vernomen.

Mama is op 22 april 1943 overleden

en Ita een paar maanden later, op 22 september

om precies te zijn. Twee dagen later zou ze 19 worden.

Ze zijn beide in de gaskamer omgekomen,

meteen na hun aankomst in het kamp...

Papa!

Vandaag de dag ben ik een gelukkig grootvader.
Mijn kleinkinderen zijn nu even oud als ik was,
toen ik van de trein ben gesprongen.
Iedere dag opnieuw zie ik in de wereld rondom
mij tekenen van onverdraagzaamheid.

Overal ter wereld, zelfs bij ons,
schijnen mensen bang te zijn voor de andere,
voor het verschil, terwijl daar precies de rijkdom
van de mensheid in schuilt.

Met mijn verhaal wil ik jullie wijzen op het gevaar van onverschilligheid.
Ik vertel jullie mijn verhaal opdat we waakzaam en alert zouden blijven,
opdat we niet langer zouden zeggen dat we het niet wisten, dat zulke gruwel niet kan bestaan,
dat we daar niets mee te maken hebben of dat we er niets kunnen tegen beginnen!

Hier wordt iemand uitgesloten, daar wordt iemand geweigerd...

De oorlog is niet één of ander geprefabriceerd monster dat zomaar uit het niets komt opdoemen,
zonder enige waarschuwing! Nee, de gruwel is vaak een opeenstapeling van een heleboel kleine,
geniepigere dingen.

Gelukkig kom je met een gebaar van solidariteit al een heel eind weg.

Of, zoals er in de Talmud geschreven staat: "Wie één mensenleven redt, redt de hele mensheid!"

Opa, je hebt er goed
aan gedaan om
destijds van die trein
te zijn gesprongen!

Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen

HET KIND VAN HET 20de KONVOOI

Het is 1940. Wanneer Simon voor het eerst de Duitse vliegtuigen over Brussel hoort vliegen, is hij nog een kleine jongen tussen al die andere! Maar al gauw zal de oorlog in al z'n gruwel losbarsten. Omdat hij van joodse afkomst is, wordt Simon op transport gezet naar de kampen des doods. Alleen, hij springt van de trein en weet zich wonderwel te redden...

Nu, zestig jaar later, vertelt hij zijn verhaal aan zijn kleinkinderen. Om ze te wijzen op het gevaar van de onverschilligheid. Opdat ze waakzaam en alert zouden blijven. Opdat nooit iemand nog zou kunnen zeggen dat 'we het niet wisten', dat 'dit onmogelijk kan gebeurd zijn', dat 'we daar niks mee te maken hebben' of nog dat 'we daar toch niks kunnen aan doen!' Want, een gebaar van solidariteit kan gelukkig wonderen verrichten. Of zoals het in de Talmud staat: 'Wie één mensenleven redt, redt de hele mensheid!'

Het feit van samen met de kinderen het waar gebeurde verhaal van Simon te lezen, biedt de volwassenen (ouders, grootouders, leerkrachten...) de ideale gelegenheid om ze wat meer over onze Geschiedenis te vertellen, ze te informeren en ze aan te sporen om daar eens goed over na te denken. Meteen ook de kans om ze te helpen reageren tegen racisme, antisemitisme of gewoon het feit van uitgesloten te worden, waar ze – spijtig genoeg! – haast dagelijks mee geconfronteerd worden.

Naaft doctor in de rechten aan de Vrije Universiteit Brussel, advocaat aan de balie in Brussel sinds 1954, en jazzpianist is Simon Gronowski vandaag de dag in de eerste plaats vader en grootvader. Hij is onlangs, om precies te zijn op 4 augustus 2005, benoemd tot voorzitter van de Unie van Joodse Gedeporteerden van België, Dochters en Zonen van de Deportatie.

Simon Gronowski

TEKSTBEWERKING: Réjane Peigny

ILLUSTRATIES: Cécile Bertrand

COORDINATIE: Marie-France Botte

Met de steun van de Stichting van het Jodendom van België

nashuatec
Total Document Solutions

Clinique Antoine Depage

Met de steun van Maxim en Susan Herbach, van Natan Ramet, van Lilliane Halevy en van Armand Broder

Forum
Joodse Organisaties van België

Met de steun van het Coördinatiecomité van de Joodse Organisaties van België (CCJOB)

ISBN 90-5617-675-7

9 789056 176754